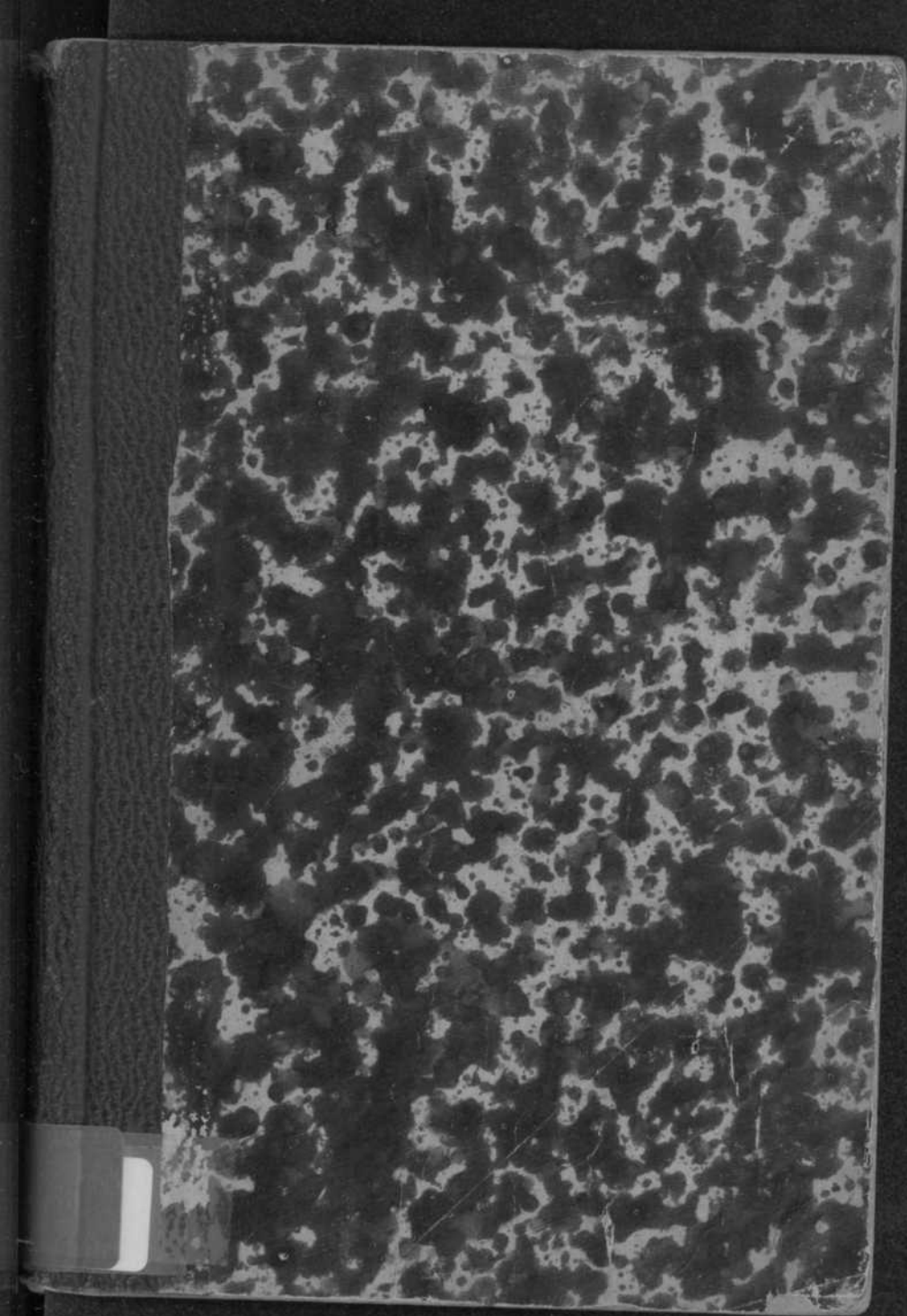
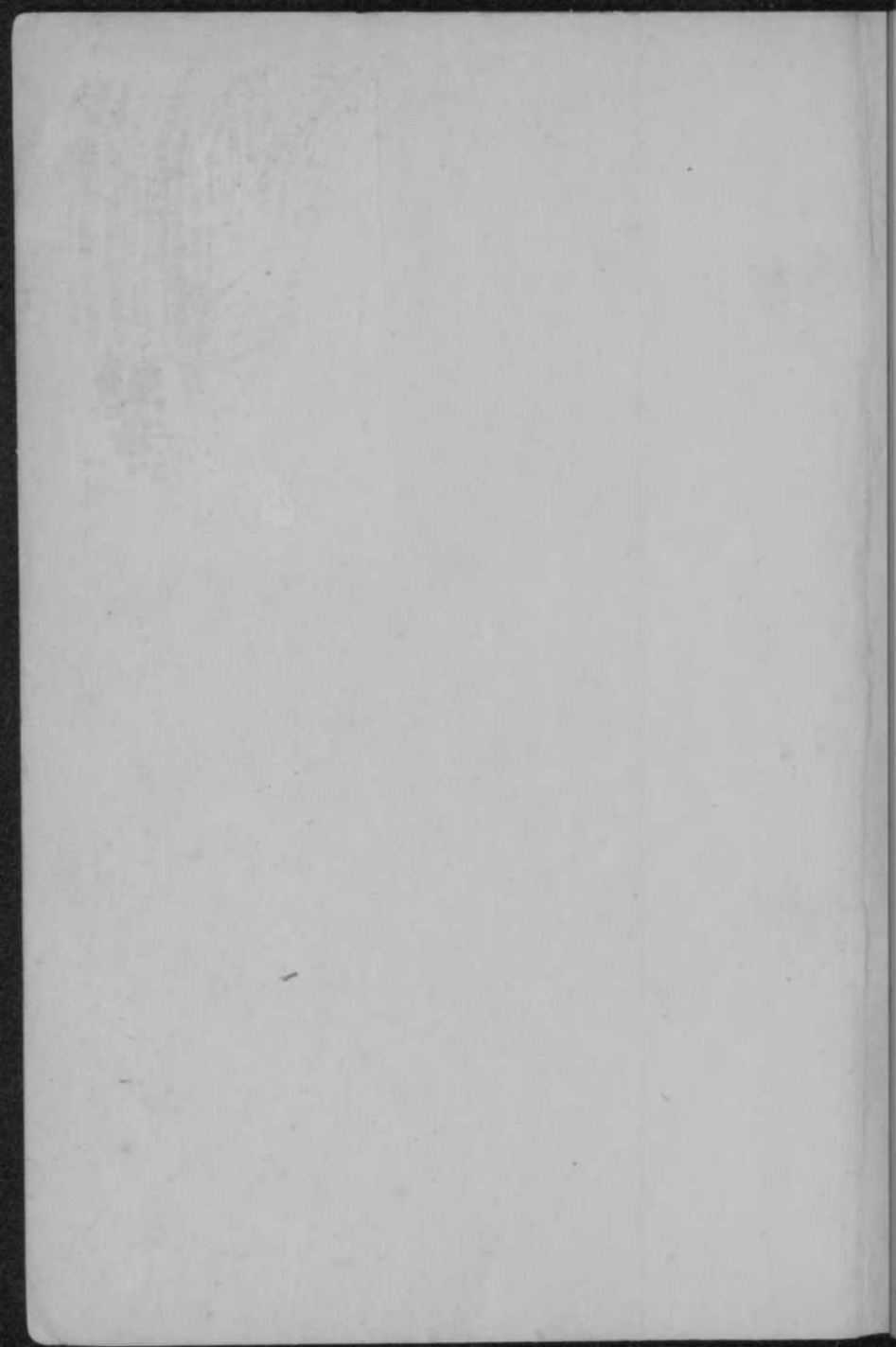

VERZAMELING
VAN
OFFICIËELE BESCHIEDEN

IN ZAKE
DE KERKVISITATIE TE UTRECHT IN 1868,

UITGEGEVEN

OP LAST VAN DEN KERKERAAD.

I.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1868.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF THE

EMPEROR

OF THE

OF THE

OF THE

De ondergeteekenden, bij besluit van den Algemeenen Kerkeraad te Utrecht, in dato 21 September 1868, belast met de uitgave in losse volgrees van de officiële bescheiden, die op de Kerkvisitatie van 1868 betrekking hebben, kwijten zich van die taak, door hiermede de stukken te publiceeren, die tot op heden in deze zaak van den Kerkeraad zijn uitgegaan en tot hem ingekomen.

UTRECHT,
25 September 1868.

R. VAN MEERLANT.

M. M. VAN ASCH VAN WIJCK.

A. KUYPER.

The author's intention, by which the work is
first, and to be read, in the light of the
fact that the subject is not only a
problem, but an old problem, and that the
author, having said so, is not to be
misunderstood, but to be understood, and that
the author's intention is to be understood.

THE AUTHOR'S INTENTION
IS TO BE UNDERSTOOD

Nº. I.

SCHRIJVEN VAN GECOMMITTEERDEN VAN HET CLASSICAAL
BESTUUR AAN DEN KERKERAAD.

Utrecht, 20 April 1868.

UwelEerw. ontvangen hierbij de tabellen bedoeld bij art. 16 van het reglement op de Kerkvisitatie.

Wij verzoeken UwelEerw. daarmede te handelen zooals art. 16 van datzelfde reglement voorschrijft, en die dan vóór den 10 Mei e. k. op te zenden aan den ondergeteekende.

De gecommiteerde leden van het Classicale
Bestuur van Utrecht tot de Kerkvisitatie,

(get.) C. G. DE BALBIAN VAN DOORN,
Scriba.

Nº. II.

VERKLARING VAN DEN KERKERAAD DEN 4^{den} MEI 1868
AAN HET CLASSICAAL BESTUUR TOEGEZONDEN.

Utrecht, 4 Mei 1868.

De Kerkeraad verklaart zich buiten staat op de vragen bij de Kerkvisitatie gedaan te antwoorden, omdat deze vragen hem gedaan worden namens een Synode, met wier tegenwoordige waardigheidsbekleeders de Kerkeraad geen gemeenschap des geloofs en der belijdenis heeft.

De Kerkeraad voornoemd,

(get.) J. C. VERHOEFF, *h. t. Praeses.*

F. W. MERENS, *Scriba.*

N°. III.

SCHRIJVEN VAN HET CLASSICAAL BESTUUR AAN
DEN KERKERAAD.

Utrecht, 3 Juni 1868.

In onze Vergadering van heden is de Tabel der vragen voor de Kerkvisitatie, aan U door onze gecommiteerden ad hoc ter schriftelijke beantwoording toegezonden, ter tafel gekomen *oningeruld* en alleen van de verklaring voorzien dat „Gij buiten staat zijt op de vragen bij de „Kerkvisitatie gedaan te antwoorden, omdat deze vragen gedaan worden namens eene Synode met wier „tegenwoordige waardigheidbekleeders gij geene gemeenschap des geloofs en der belijdenis hebt.”

Met groot leedwezen hebben wij van deze uwe daad kennis genomen en betreuren haar ten hoogste. Daar gelaten dat gij op uw standpunt grieven, zelfs rechtmatige grieven tegen de hoogste Vergadering onzer vaderlandsche Kerk meent te hebben, is het U toch te wel bekend, dat de Reglementen onzer Kerk (aan welke reglementen ook Uw Collegie mede zijn bestaan verschuldigd is) bepaaldelijk gehoorzaamheid aan al de kerkelijke verordeningen voorschrijven en eischen, bij-

aldien alle dingen in de Kerk met orde zullen geschieden. Volgens art. 13 van de Synodale en Provinciale Reglementen voor de Kerkeraden *moet de Kerkeraad zich in alles gedragen naar de kerkelijke reglementen en verordeningen*. Tot deze verordeningen behoort ook de *Kerkvisitatie*, waarom dan ook onder de werkzaamheden van den Algemeenen Kerkeraad in art. 16, sub 5° van genoemde Reglementen wordt opgegeven: „het ontvangen van de persoonlijke en de *beantwoording van de vragen der schriftelijke Kerkvisitatie volgens het reglement op dat onderwerp*.” Waarin de vragen dier Kerkvisitatie, die de Kerkeraad heeft te beantwoorden, bestaan, wordt in art. 16 van het Reglement op de Kerkvisitatie omschreven.

Uit aanmerking van een en ander zou uw *niet* behoorlijk beantwoorden dier vragen moeten beschouwd worden als tegenstreving van kerkelijke verordeningen, tot wier naleving gij toch niet alleen *als leden des Kerkeraads* (Reglement voor de Kerkeraden, art. 3, al. 2 en art. 13) gehouden zijt, maar wier opvolging gij zelfs *als lidmaten* eens beloofd hebt (Regl. op het godsd. onderwijs art. 39, vr. 3).

Het spreekt van zelf, dat wij zoodanige daad als de uwe is, niet onopgemerkt kunnen laten. Het tegendeel zijn wij schuldig aan de Vaderlandsche Kerk, die reeds genoegzaam bekend met het voorgevallene, het oog houdt op U en ons; schuldig ook aan den ons opgedragen last (Alg. Regl. art. 43 sub 1°, 3° en 6°; art. 44 sub 2°). Ten hoogste zou het ons leed doen, op

Uw Collegie een der tuchtmiddelen te moeten aanwenden, dat de aard van uwe daad medebrengt en waartoe art. 45 van het Algemeen Reglement (vgl. met art. 49 van het Reglement voor Kerkelijk Opzicht en Tucht) ons de bevoegdheid geeft.

Het is daarom dat wij liever vooraf volgens art. 4 van het Reglement voor Kerkelijk Opzicht en Tucht, de ter onzer kennis gekomene verkeerdheid door *raadgeving* en *waarschuwing* voor de bedroevende gevolgen van uwen stap willen trachten uit den weg te ruimen, gelijk wij doen bij deze. Wij stellen vertrouwen op uwe bereidwilligheid, om den uitwendigen vrede van onze reeds zoo jammerlijk verdeelde Kerk niet te storen maar veeleer, zoo veel in U is, te helpen bevorderen, en verwachten van uwen Christelijken ernst, dat gij het door ons geschrevene wel in overweging en ter harte nemen zult, zoodat gij op uwe daad zult willen terugkomen. In dat vertrouwen en in die verwachting zenden wij U hiernevens een onbeschreven tabel van de vragen der Kerkvisitatie, met het verzoek om, even als in vorige jaren, haar in te vullen en ingevuld aan ons terug te zenden vóór of uiterlijk op den 12^{den} dezer.

Wij eindigen met U hartelijk toe te bidden de wijsheid die van boven is en ons door Jacobus (3:17) wordt aanbevolen.

Het Classicaal Bestuur van Utrecht,

(get.) J. H. BÜSKEN, *Praeses.*

J. P. BRIËT, *Scriba.*

Nº. IV.

SCHRIJVEN VAN DEN KERKERAAD AAN HET
CLASSICAAL BESTUUR.

Utrecht, 8 Juni 1868.

De Kerkeraad der Ned. Hervormde Gem. te Utrecht, gezien het schrijven van het Classicaal Bestuur der Classis Utrecht in dato 3 Juni 1868,

Heeft de eer daarop het volgende te berichten:

Dat hij, met erkenning van den broederlijken geest en de érnstige bedoeling, die in het terugzenden der tabellen van Kerkvisitatie doorstraalt,

Meent nogtans te moeten volharden bij zijn in dato 15 April j.l. genomen besluit, waarbij de tabellen van Kerkvisitatie onbeantwoord aan de hoogere Kerkbesturen werden teruggezonden.

Intusschen stelt de Kerkeraad er prijs op, dat door onwillekeurige interpretatie aan dit besluit geen ander karakter worde geleend, dan het volgens de bedoeling

des Kerkeraads heeft; waarom hij zich veroorlooft bij gemotiveerde opgave aan het Classicaal Bestuur de redenen mede te deelen, die hem tot het nemen van dit besluit hebben geleid.

Naar beginselen van protestantsch kerkrecht, die door de geschiedenis en den aard der zaak te vast geconstateerd zijn, om nadere adstructie te behoeven, is Kerkvisitatie een acte van toezicht en onderzoek door het Centraalbestuur eener kerk over de afzonderlijke gemeenten uitgeoefend, om zich te vergewissen of niet eenig deel der kerk in gevaar zij het karakter eener christelijke gemeente in te boeten, door verlies van een der beide onmisbare kenmerken, die volgens elke protestantsche belijdenis in de *oprechte prediking van Gods Woord* en de *zuivere bediening der sacramenten* gelegen zijn. De statistieke en administratieve vragen zijn, vergeleken met deze hoofdzaak, bij alle Kerkvisitatie geheel secundair.

De vraag ontstond dus voor den Kerkeraad, of hij de acte, die men ook dit jaar onder den naam van Kerkvisitatie wilde doen plaats hebben, als in dien zin *ernstig gemeente* Kerkvisitatie beschouwen kon.

Op deze vraag nu heeft hij gemeend plichtshalve ontkennend te moeten antwoorden om deze twee redenen:

1°. De waardigheidsbekleeders der Synode, in wier naam en op wier gezag de Kerkvisitatie werd aangeboden, en die dus ter hoogster instantie als Kerkvisitatoeren optraden, konden door hem niet als visitatoren worden erkend, daar zij

blijkens hun officiële handelingen en omissiën van

handelen toonden zich ontslagen te achten van de taak om het christelijk karakter der verschillende gemeenten onzer kerk te handhaven,

en dus door het niet-aanvaarden van deze eerste verplichting van elk centraalbestuur der kerk, zelven afstand hebben gedaan van hun recht, om te eischen dat een onder hun autoriteit aangeboden Kerkvisitatie, als *ernstig gemeend* zal beschouwd worden.

2°. Daar de Synode ten vorige jare getoond heeft in het minst niet te attendeeren op het niet-beantwoorden door den Kerkeraad van die vraag, die de hoofdzaak is bij elke Kerkvisitatie (namelijk die der belijdenis), en genoeg genomen met het antwoord op de administratieve vragen gegeven,

heeft de Synode zelve aan haar Kerkvisitatie zoo zeer elk karakter van *ernstig-gemeende* Kerkvisitatie ontnomen, dat de Kerkeraad meenen zou, medeplichtig te worden aan het ondermijnen van het waarachtig centraalgezag en de eenheid onzer Ned. Herv. Kerk, zoo hij deze acte als Kerkvisitatie wilde erkennen.

Het is om deze redenen, dat de Kerkeraad gemeend heeft, de dusgenaamde kerkvisitatie als *zoodanig* te moeten afwijzen

blijvende hij intusschen bereid aan de hoogere Kerkbesturen al zoodanige inlichtingen van statistieken en administratieven aard te geven, als men goed mocht vinden hem te vragen,

zoo slechts die vragen hem niet gedaan worden onder den vorm van Kerkvisitatie,

als leidende deze onzuivere vorm tot misverstand en bevordering van die innerlijke onwaarheid en leugen, die reeds zoo lange jaren als een alles verwoestende kanker aan het geheel onzer kerkelijke instellingen knaagt.

Om te toonen, dat dit alleen zijn bedoeling was, verklaart hij zich hiermede bereid de administratieve en statistieke vragen te beantwoorden, zoo als het Classikaal Bestuur dit verlangt.

Met broederlijke heilbede heeft hij de eer te zijn,

De Kerkeraad voornoemd,

(get.) H. C. G. SCHIJVLIET. *h. t. Praeses.*

M. H. Bervoets. *Scriba.*

Nº. V.

SCHRIJVEN VAN HET CLASSICAAL BESTUUR AAN
DEN KERKERAAD.

Utrecht, 26 Augustus 1868.

Met genoegen gezien hebbende, dat ons broederlijk woord van terechtwijzing en waarschuwing, d.d. 3 Juni l.l. Nº. 51, niet geheel vruchteloos bij u is geweest, zóó dat gij de vragen der Kerkvisitatie, die van statistieken en administratieven aard zijn, beantwoord hebt met begeleiding van eene memorie, d.d. 8 Juni l.l. Nº. 18, ter verdediging van uwe vroegere daad van weigering om op eene éénige vraag der Kerkvisitatie te antwoorden, hebben wij beide, zoowel uw gedeeltelijk ingevuld Verslag wegens de Kerkvisitatie, als uwe toelichtende Memorie, opgezonden aan het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht, het aan het oordeel van dat Kerkbestuur overlatende, wat verder zal behooren verricht te worden.

Dit Bestuur heeft vermeend, met het oog op zijne roeping, *niet* te kunnen, noch te mogen berusten in

uwe handelwijze ten opzichte der Kerkvisitatie, en bij missive van 13 dezer N°. 140, ons aangeschreven, nog eens u op te wekken en aan te raden, om ook op dat gedeelte der bij het Reglement op de Kerkvisitatie voorgeschreven vragen, waarop gij den 8 Juni l.l. hebt blijven weigeren te antwoorden, — zijnde de vragen 3, 4, 5 en 6 van rubriek A, — even als vroeger, antwoorden te geven. Tot dat einde zenden wij u hiernevens weder een blanco-verslag ter invulling, en verzoeken u, op het verlangen van het Provinciaal Kerkbestuur, het stuk niet slechts door uwen Praeses en Scriba, maar, gelijk het Reglement voorschrijft, ook door twee Ouderlingen en twee Diakenen uit uw midden te doen onder teekenen, en het alzoo behoorlijk ingevuld en geteekend Verslag uiterlijk binnen *tien* dagen, nadat dit ons schrijven bij uwen Praeses zal zijn ingekomen, aan ons terug te zenden.

Terwijl wij u deze aanschrijving doen toekomen, kunnen wij niet nalaten, u nogmaals met hoogen ernst op het hart te drukken uwe verplichting, om — welke uwe bezwaren tegen de personen der hoogere kerkbesturen en hunne handelingen mogen zijn, — *in alles* u te gedragen naar de Reglementen onzer Kerk en te gehoorzamen aan *al* hare verordeningen, waaronder ook het beantwoorden van de vragen der Kerkvisitatie behoort, en u voor oogen te stellen welke de gevolgen moeten zijn van een blijvend verzet. Wij zullen wel niet noodig hebben andermaal de gevolgen, zoowel voor uw Collegie, als voor de gemeente aan uwe zorg te over-

trouwd, u te herinneren. Wij zouden moeten herhalen wat wij u reeds hebben onder het oog gebracht in ons schrijven van 3 Juni l.l. boven vermeld.

Wij vertrouwen, dat gij, met het oog op een en ander, zult kunnen besluiten om, ter bewaring van rust en orde, aan het verlangen van het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht te voldoen. Van harte bidden wij dat de Geest van den Heer der gemeente u in deze zaak voorlichte en besture!

Het Classicaal Bestuur van Utrecht,

(get.) J. H. BÖSKEN, *Praeses.*

J. P. BRIËT, *Scriba.*

Nº. VI.

SCHRIJVEN VAN DEN KERKERAAD AAN HET
CLASSICAAL RESTUUR.

Utrecht, 2 September 1858.

De Algemeene Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te Utrecht.

Gezien het schrijven van het Classikaal Bestuur d.d. 26 Augustus 1868, Nº. 102,

heeft de eer daarop het volgende te berichten, dat hij, zonder voor als nog te wijzen op de bezwaren, die tegen de handelwijze van het Provinciaal Kerkbestuur, op grond van het formeele recht der reglementen, zijn in te brengen, of ook de geldigheid en juistheid te beoordeelen der door het Classikaal Bestuur gevolgde wijze van instructie, en zich dus het recht voorbehoudende eventueel daarop terug te komen,

met voorbijzien voorts van de waarde door het Classikaal Bestuur gehecht aan het plaatsen van de gegevene inlichtingen op de tabellen van Kerkvisitatie, waar de duidelijkste bewoordingen der Memorie in dato 8 Junij l.l.

aan dit Bestuur toegezonden, aantoonen dat hier een licht begrijpelijk misverstand was ingeslopen.

zonder eindelijk zijn meening uit te spreken over den bijna onuitvoerbaren eisch hem gesteld, om binnen den termijn van tien dagen opgemeld schrijven te beantwoorden,

nogmaals herhaalt wat reeds in genoemde Memorie op de meest ondubbelzinnige wijze is uitgesproken, dat hij niet anders kan dan persisteeren bij zijn in dato 4 Mei genomen besluit, om de tabellen der Kerkvisitatie oningevuld aan het betrokken Bestuur terug te zenden;

Dat de redenen die hem verplichten deze gedragslijn te volgen, volledig uiteen gezet zijn in meergenoemde Memorie, en dus hier noch herhaald, noch nader aangedrongen behoeven te worden, daar het Class. Bestuur zich zelfs van elke poging tot weerlegging dier redenen onthouden heeft;

Dat hij echter meent de twee volgende opmerkingen niet aan het Classikaal Bestuur te mogen onthouden:

1°. Dat hij, door nu aan den wensch van het Provinciaal Kerkbestuur te voldoen, zelf het vonnis der veroordeeling vellen zou over zijn vroeger gedane bevestiging, dat door geen zucht tot verzet, maar alleen door ernstig plichtbesef zijn standpunt in deze hem werd aangewezen.

2°. dat hij protesteert tegen de door het Provinciaal Kerkbestuur gebezigde uitdrukking „vraag 4, 5, 6, te beantwoorden... *zoo als vorige jaren is geschied*,” — daar het aan dit Kerkbestuur bekend moet zijn, dat

ook ten vorige jaren bij Kerkeraadsbesluit van 15 April 1867 formeel antwoord op deze vragen geweigerd is, en hij vooral bij een zoo hoog geplaatst Kerkbestuur de onhoudbare meening niet veronderstellen mag, alsof de verklaring: „*ik weiger te antwoorden*” ooit als gegeven *antwoord* op de vraag, zou kunnen beschouwd worden.

Dat hij voorts waardeerende den ernstigen raad hem door het Classikaal Bestuur gegeven, om door zijn stappen de rust van ons Kerkgenootschap niet in gevaar te brengen, meent hierop te moeten antwoorden: dat hier alles afhangt van de vraag, of men tot elken prijs het *genootschap* wil handhaven, al ging daarbij de *Kerk* te loor, — of wel dat men voor alles de *Kerk* wil redden, ook al kon de rust van het *genootschap* daarbij niet ongedeerd blijven, — en dat hij voor zich alleen de laatste gedragslijn met den eisch van plicht en geweten overeenkomstig acht.

U toebiddende dat het Uwe Vergadering moge gegeven worden helder te doorzien, wat God in deze van U eischt, ter redding niet alleen van ons *genootschap*, maar allereerst van de *Kerk* van onzen Heer Jezus Christus, die de *Kerk* onzer vaders is, heeft hij de eer zich met betuiging van hoogachting te noemen.

De Kerkeraad voornoemd,

(get.) A. KUYPER, *l. Praes.*

H. C. BEROETS, *Scriba.*

Nº. VII.

SCHRIJVEN VAN GEKOMMITTEERDEN VAN HET CLASSICAAL
BESTUUR AAN DEN KERKERAAD.

Utrecht, 14 September 1868.

Eerwaarde Heeren, Geliefde Broeders!

De onvoldoende uitkomst der Kerkvisitatie die in dezen jare, ten opzichte van uwe gemeente, schriftelijk heeft plaats gehad, heeft de hoogere Kerkbesturen geleid tot het besluit, dat alsnog een persoonlijk onderzoek naar den toestand van uwe gemeente, zou worden ingesteld.

Het Classicaal Kerkbestuur van Utrecht heeft dien last opgedragen aan ons ondergeteekenden (Ds. Bernard Gewin, Predikant te IJsselstein en Mr. Cornelis Govert de Balbian van Doorn, oud-ouderling te Utrecht, beiden lid van datzelfde Classicale Kerkbestuur).

Wij hopen D. V. daarvoor bij UwEerw. te komen, op

Woensdag den dertigsten September aanstaande (30 September 1868), des voormiddags ten elf ure.

UwEerw. daarvan kennis gevende, drukken wij daarbij uit onzen wensch en ons vertrouwen, dat Gij ons zult ontvangen met gelijke gevoelens van Christelijke belangstelling voor ons werk en van genegene welwillendheid voor onze personen, als die ons jegens U vervullen. En mogt ook al bij sommigen van U een afkeer bestaan tegen de waardigheidsbekleeders, wij bidden U, strekt dien toch niet uit tegen de waardigheid zelve, en miskent niet een gezag dat reeds bij de eerste vestiging van onze Kerk als noodzakelijk tot behoud der orde is aangenomen! Misschien zoudt Gij alzoo verbreken het krachtigste middel in Gods hand, tot herstel der eenheid van geloof en belijdenis in de gemeente, waarvan wij de toenemende afwijking met diepe smart gadeslaan.

Wij die onze roeping in dien zin aannemen en willen volgen, vleijen ons dat Gij door inschikkelijkheid van uwe zijde, de taak die ons werd opgelegd zult willen verligten, en daarom vragen wij U de opvolging der wettelijke voorschriften, vervat in art. 7 in fine; art. 8 en art. 10 van het Reglement op de Kerkvisitatie, en vooral van art. 8, omdat wij uwe afwezige medeleden later afzonderlijk zouden moeten hooren: eene vermeerdering van moeite, die voor geen der betrokkenen aangenaam kan zijn.

Schenkt ons uwe broederlijke ondersteuning en bidt met ons, dat de Heer der Gemeente, in Wiens naam

wij dan zullen te zamen zijn, met ons wonen en onzen arbeid zegenen zal, opdat die in waarheid moge strekken tot heil van onze Kerk, die ons allen dierbaar is.

Met betuiging van onze hoogachting, noemen wij ons,

Eerwaarde Heeren, Geliefde Broeders!

Gecommitteerden uit het Classicale Kerkbestuur, tot de Kerkvisitatie,

(get.) C. G. DE BALBIAN VAN DOORN.

Ook voor en namens Ds B. GEWIN.

Nº. VIII.

KERKERAADSBSLUIT VAN 21 SEPTEMBER 1868.

De Algemeene Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te Utrecht

Gezien het schrijven van de leden des Classicaal Bestuurs, Mr. C. G. de Balbian van Doorn, oud-ouderling te Utrecht en Ds. B. Gewin, pred. te IJsselstein, daarbij kennis gevende, dat zij door het Classicaal Bestuur gelast zijn, den Kerkeraad mede te deelen, dat, hoewel de schriftelijke kerkvisitatie dit jaar in deze Gemeente reeds heeft plaats gehad, er nogmaals, en wel op 30 Sept. e. k. des voormiddags ten elf ure, eene tweede, en wel persoonlijke kerkvisitatie in deze zelfde Gemeente zal gehouden worden, op grond dat de uitkomsten der eerste niet voldoende waren gebleken, — alsmede dat zij door genoemd Bestuur tot deze acte zijn gecommitteerd;

Overwegende voorts, dat blijkens het schrijven van het Classicaal Bestuur in dato 26 Aug. jl., het Classicaal Bestuur in deze niet uit eigen machtsbevoegdheid,

maar slechts op last van het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht gehandeld heeft,

Verklaart tot deze geheel onwettige en zoo met den geest als de letter onzer kerkrechtelijke voorschriften volstrekt strijdige en daarenboven den rechter onwaardige acte, die licht tot onzedelijke gevolgen zou kunnen leiden, niet te kunnen noch te mogen medewerken, en besluit diensvolgens:

1° dat er op 30 September 1868 geene vergadering van den Algemeenen Kerkeraad zal gehouden worden;

2° dat van deze aanschrijving van zich noemende visitatoren geen afkondiging aan de Gemeente zal plaats hebben;

3° dat aan de H.H. Mr. C. G. de Balbian van Doorn en Ds. B. Gewin, predikant te IJsselstein, niet gezamenlijk, noch in hunne hoedanigheid van visitatoren, maar aan elk afzonderlijk en in hun privé mededeeling zal geschieden van de onmogelijkheid waarin de Kerkeraad zich bevindt, om hen in hun voorgegeven kwaliteit op 30 September e. k. te ontvangen, met verwijzing naar de redenen, hiervoor aan het Classicaal Bestuur opgegeven, en met bijzending van afdruk dezer opgave;

4° dat aan het Classicaal Bestuur in uitvoerige Memorie zal worden gedaan opgave der redenen, die den Kerkeraad tot het volgen dezer gedragslijn dwingen;

5° dat hij in dezen tot het niet opvolgen van den last des Classicaal Bestuurs zich gerechtigd acht door Art. 14 Algemeen Reglement, daar hij, door te ge-

hoorzamen, het onmogelijk zou maken de zaak in haar geheel te doen blijven;

6° dat hij in de onzekerheid, met welk bestuur hier zijn geschil is, ter voldoening aan art. 14 Algem. Regl. geen anderen weg weet te volgen dan aan het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht, als het eerst volgend bestuur in opklimmenden rang, afdruk van dit zijn besluit en de sub 4° genoemde Memorie toe te zenden;

7° eindelijk, dat de Kerkeraad door dit zijn besluit volkomen ongeprejudicieerd laat, wat hem te doen zou gestaan hebben, zoo de reglementen onzer kerk tot de nu onwettige acte werkelijk recht gaven, en zich uitdrukkelijk de uitoefening zijner rechten en het volgen van de door plicht en geweten hem geboden gedragslijn voorbehoudt, voor het geval dat het thans ontstane incident op wettige wijze uit den weg kon geruimd worden.

UTRECHT, 21 September 1868.

De Kerkeraad voornoemd,

(get.) A. KUYPER, *l. Praes.*

J. C. VERHOEFF, *l. Scribae.*

N°. IX.

SCHRIJVEN VAN DEN KERKERAAD AAN GECOMMITTEERDEN
VAN HET CLASSICAAL BESTUUR.

Utrecht, 21 September 1868.

WelEdel Gestrenge Heer!
WelEerwaarde Zeergeleerde

De Algemeene Kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente
te Utrecht, heeft de eer in antwoord op een schrijven
door U en den Heer Mr. C. G. de Balbian van Doorn, te Utrecht
B. Gewin, te IJsselstein,
hem sub d. 14 September 1868 toegezonden, onder
betuiging zijner persoonlijke hoogachting het volgende
te berichten,

dat, welke gevoelens van welwillendheid hem ook
jegens Uwe geachte persoon bezielen, hoezeer het hem
ook behoefte zou zijn U op elk ander gebied met broe-
derlijke gezindheid te ontmoeten, en hoe volgaarne hij
U ook dank betuigt voor de uitdrukking van gelijke
gevoelens, die hij in Uw schrijven wist te waardeeren,

het hem nogtans volstrekt onmogelijk is te voldoen aan Uw verzoek, om op 30 Sept. e. k. als Kerkvisitator in eene vergadering des Kerkeraads tot het houden eener persoonlijke kerkvisitatie te worden toegelaten, waarom hij U verzoekt geen gevolg te geven aan Uw voornemen, om U op gemelden datum ten elf ure ter consistorie aan te melden, daar heden door den Kerkeraad het besluit is genomen, om op dien dag geene vergadering des Kerkeraads te houden.

De redenen, die hem tot dit besluit hebben genoopt, zijn door hem aan Uwen lastgever, het Classicaal Bestuur, medegedeeld, en niet officiëel, maar als blijk van persoonlijke welwillendheid, heeft hij de eer U deze memorie in afdruk hierbij toe te zenden.

In het vertrouwen, dat dit besluit als alleen tegen den last van het Classicaal Bestuur, en in geen enkel opzicht tegen Uw persoon gericht zal beschouwd worden, herhaalt hij U nogmaals zijn betuiging van persoonlijke hoogachting en broederlijke gezindheid en heeft hij de eer zich onder aanbeveling in Uw voortdurende welwillendheid te noemen.

De Kerkeraad voorn.

(get.) A. KUYPER, *l. Praes.*

J. C. VERHOEFF, *l. Scribae.*

Nº. X.

SCHRIJVEN VAN DEN KERKERAAD AAN HET
CLASSICAAL BESTUUR.

Utrecht, 21 September 1868.

De Algemeene Kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente van Utrecht heeft de eer aan het Classicaal Bestuur van Utrecht te berichten:

dat bij hem sub d. 14 Sept. 1868 ontvangen is een schrijven van de H.H. Mr. C. G. de Balbian van Doorn, te Utrecht en Ds. B. Gewin, te IJsselstein, kennisgevende dat zij door het Classicaal Bestuur gecommiteerd zijn om op 30 Sept. e. k. persoonlijk Kerkvisitatie in deze Gemeente te komen houden,

dat hij zich echter door dezen maatregel, als geheel buiten de wet staande, bezwaard acht, en dus volgens art. 14 Algem. Regl. daartoe niet kan noch zal medewerken, daar de zaak bij einduitspraak niet meer zou kunnen gebracht worden in haar geheel;

dat hij zijn bezwaren in deze heeft uiteengezet in eene Memorie, die hierbij aan het Classicaal Bestuur wordt toegezonden, en waarvan copie gegeven is aan het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht alsmede aan de H.H. gecommiteerden, boven genoemd,

dat hij eindelijk, hierbij aan het Classicaal Bestuur aanbiedt copie van zijn schrijven aan het Provinciaal Kerkbestuur, alsmede afdruk van het door hem op meer-genoemde missive van gecommiteerden genomen besluit.

De Kerkeraad voorn.

(get.) A. KUYPER, *l. Praes.*

J. C. VERHOEFF, *l. Scribae.*

Nº. XI.

MEMORIE ONDER DAGTEEKENING VAN 21 SEPTEMBER
AAN HET CLASSICAAL BESTUUR TOEGEZONDEN.

MEMORIE door den Algemeenen Kerke-
raad der Nederduitsche Hervormde Ge-
meente te Utrecht aan het Classikaal
Bestuur van Utrecht toegezonden, ter
begeleiding van zijn schrijven sub. d.
21 September 1868.

De acte van persoonlijke Kerkvisitatie die naar luid
een schrijven van de Heeren Mr. C. G. de Balbian van
Doorn, te Utrecht en B. Gewin te IJsselstein, sub d.
14 September l. l. tegen 30 September e. k. des voor-
middags ten elf ure aan den Algemeenen Kerkeraad der
Nederduitsche Hervormde gemeente te Utrecht wordt
aangeboden, kán door dien Kerkeraad niet aanvaard
worden, omdat zij onwettig is, en behoeft niet geac-
cepteerd te worden, omdat de duidelijkste bepalingen

der wet den Kerkeraad zijn gedragslijn in dezen voorschrijven.

Zoo dikwijls een acte van Kerkvisitatie aan eenigen Kerkeraad wordt aangeboden, heeft deze zich, ten zij redenen van hoogere orde hem dit verbieden, te gedragen naar het voorschrift hem gegeven in het Synodaal Reglement op de Kerkeraden art. 16, sub 5°, hetwelk aldus luidt:

„Tot het werk van den Algemeenen Kerkeraad „behoort in alle gemeenten:.....

„5°. het ontvangen van de persoonlijke en de „beantwoording van de vragen der schriftelijke „Kerkvisitatie, *volgens het Reglement op dat onderwerp.*”

Ook Utrechts Kerkeraad had dus bij het ontvangen van opgemeld schrijven te onderzoeken, wat volgens het Reglement op dit onderwerp, in casu, het Reglement op de Kerkvisitatie van den 5^{en} Mei 1859, van hem als Kerkeraad kon gevorderd worden.

Dit onderzoek moest hem tot het besluit leiden in geen enkel opzicht tot deze acte mede te werken, daar zij geheel in strijd met het Reglement op dit onderwerp werd aangeboden.

Onwettig zou deze zich noemende persoonlijke Kerkvisitatie zijn:

1°. *daar niet van het Classicaal bestuur, maar*

van het Provinciaal Kerkbestuur het initiatief hiertoe is uitgegaan.

Om dit aan te toonen, wordt vereischt de na-
wijzing

a. *dat volgens de wet alleen het Classicaal Bestuur hier tot initiatief gerechtigd is.*

b. *dat in casu het initiatief door het Provinciaal Bestuur is genomen.*

Overgaande tot het bewijs der eerste stelling

a. *dat alleen het Classicaal Bestuur in dezen volgens de wet tot initiatief gerechtigd is*

verwijst hij naar art. 44. n°. 2 Algemeen Reglement, waar uitsluitend aan de Classicale Besturen en aan deze Besturen alleen het recht wordt toegekend om jaarlijks door schriftelijke of persoonlijke Kerkvisitatie den toestand der gemeenten onder hun ressort te onderzoeken. Voorts naar art. 3 regl. op de Kerkvisitatie. „De instelling van het onderzoek is opgedragen aan de Classicale besturen;” art. 6 ib. „de Kerkvisitatie wordt door de daartoe gecommitteerden van de Classicale Besturen gehouden;” art. 15 ib. „Zij heeft om de 3 jaren persoonlijk, de twee daarop volgende schriftelijk plaats, „tenzij het door het Classicaal Bestuur anders wordt goed gedacht;” en art. 19, waar bepaald wordt, dat de tabellen na inzage der hoogere besturen aan de Classicale Besturen worden teruggezonden.

Aan de Provinciale Kerkbesturen is bij de wet de geheel passieve rol aangewezen om de rapporten der Kerkvisitatie van het Classicaal Bestuur te ontvangen en

over te zenden aan de Synode, volgens art. 20 regl. op de Kerkvisitatie.

Door zich iets anders in dezen te veroorloven, overtreedt het Provinciaal Kerkbestuur dus art. 13 al. 1 van het Algemeen Reglement, waar elk kerkbestuur uitdrukkelijk verboden wordt zich in iets te mengen wat uitsluitend tot den werkring van een ander collegie behoort, vergrijpt zich dusdoende aan de rechten van het Classicaal Bestuur en verleidt dit Bestuur tot medeplichtigheid aan volstrekt onwettige handelingen.

Intusschen dit is geschied. Om dit zijn beweren te staven heeft de Kerkeraad dus in de tweede plaats aan te toonen, dat

b. in dezen het initiatief niet van het Classicaal Bestuur, maar van het Provinciaal Kerkbestuur is uitgegaan.

Hiertoe verwijst hij

1°. naar het schrijven van het Classicaal Bestuur in d. 26 Augustus 1868, waarin uitdrukkelijk wordt verklaard, dat gemeld Bestuur gemeend had, de ontvangen inlichtingen als resultaat van Kerkvisitatie aan het hogere bestuur te moeten opzenden, maar dat het Provinciaal Kerkbestuur hiermede geen genoegen nemende, een herhaalde toezending van tabel A had gelast.

2°. Op het feit, dat het Classicaal Bestuur door opzending der tabellen en niet aanwending van tuchtmiddelen op den Algemeenen Kerkeraad, getoond heeft de zaak als beëindigd te beschouwen.

3°. Op de verklaring door leden van het Classicaal Bestuur herhaaldelijk gegeven dat zij in dezen slechts

de trechter waren voor de werkzaamheid van het Provinciaal Kerkbestuur en niet naar eigen initiatief, maar alleen op last van dit Kerkbestuur handelden.

Wordt dus reeds door deze schending van den geest en de letter onzer kerkelijke wet, deze acte onwettig gemaakt, zij is het meer nog, omdat

2°. *Volgens de wet nooit meer dan ééne Kerkvisitatie in hetzelfde jaar in dezelfde gemeente kan en mag gehouden worden.*

De kerkelijke wetgeving is op dit punt voor geen verschillende uitlegging vatbaar.

Art. 44. 2. Algem. Regl. zegt van de Classicale Besturen:

„Zij doen jaarlijks bij schriftelijke aanvraag, „doch om de drie jaren en voorts zoo dikwijls zij „dit bij eenige gemeente noodig achten, persoon- „lijke Kerkvisitatie *volgens de daarop bestaande ver- „ordeningen.*

De bewoordingen van dit artikel moeten dus worden uitgelegd naar het Regl. op de Kerkvisitatie van 5 Mei 1859.

Daar nu leert art. 1 dat de Kerkvisitatie *jaarlijks* wordt gehouden; art. 6, dat zij gebonden is aan een termijn die met de eerste helft van de maand Mei eindigt; bepaalt voorts art. 15, dat nadat de visitatie persoonlijk is gehouden, zij twee achtereenvolgende jaren voor den 1° Mei schriftelijk zal plaats hebben, tenzij het Classicaal Bestuur goedvindt dit om bijzondere redenen (en volgens art. 21 zoo het vergoeding van kosten

verlangt, maar ook dan alleen, onder verplichting van de noodzakelijkheid dezer acte aan het Provinciaal Kerkbestuur te testeeren) persoonlijk te doen. In zulk een geval heeft een *buitengewone* persoonlijke Kerkvisitatie plaats, in stede van de schriftelijke. Dit blijkt uit art. 21, waar *gewone* persoonlijke Kerkvisitatie (d. i. om de 3 jaren) en *buitengewone* (d. i. de volgens art. 15 verordende) tegenover elkander worden gesteld; en dit bevestigt nu ook art. 44, al. 2, Algem. Regl., waar gesproken wordt van persoonlijke kerkvisitatie „om de drie jaren en voorts zoo dikwijls het Classicaal Bestuur dit noodig acht, d. i. *in plaats der schriftelijke*, volgens de verordeningen op dit onderwerp, d. i. nooit anders dan *jaarlijks* volgens art. 1, en nooit na de eerste helft van Mei, volgens art. 6 Regl. Kerkvisitatie. Een tweede Kerkvisitatie, na dien termijn, strijdt dus met den geest en de letter der wetgeving, en zou dus een wederrechtelijke daad zijn, waaraan geen Kerkeraad zich mag onderwerpen, zoolang de wetgeving op dit punt niet gewijzigd is.

De Synodale Acten van 1858 staven de meening van den Kerkeraad dat hier aan geen dubbelzinnigheid te denken valt. De Commissie toch voor het Reglement op de Kerkvisitatie zegt in haar rapport (Syn. Acten, p. 193): „De door het Provinciaal Kerkbestuur van „Noord-Holland en de Classicale Vergaderingen van Alk- „maar en Gouda voorgestelde wijzigingen en bijvoegselen „ter bepaling, waar en wanneer een buitengewone Kerk- „visitatie geschiedt... komen Uwer Commissie voor ten „eenenmale onnoodig te zijn,” en blijkens p. 204 der

Acten heeft de Synode in dit oordeel harer Commissie berust.

Maar bovendien, geene persoonlijke Kerkvisitatie, welke ook, *mag* plaats hebben anders dan op de wijze in art. 12 en 13 Regl. Kerkvisitatie omschreven. En zou het nu al denkbaar zijn, dat meer dan eens des jaars op de vragen naar belijdenis en wandel geantwoord werd, — de ongerijmdheid springt in het oog, waar men meer dan eens telken jare antwoord zou verlangen op de vraag volgens art. 12, g.: Welk het getal is der jeugdigen en meer gevorderden in de Gemeente te zamen die *in het jongst verloopenen burgerlijk jaar* van het godsdienstonderwijs hebben gebruik gemaakt, — Wie *in hetzelfde tijdvak* op belijdenis des geloofs zijn aangenomen enz., of in art. 12, h.: Wie *in het jongst verloopenen burgerlijk jaar* van andere kerkgenootschappen tot ons of van ons tot andere kerkgenootschappen zijn overgegaan. Immers ook uit deze bepalingen blijkt overtuigend, dat tusschen twee opeenvolgende Kerkvisitatiën een vol burgerlijk jaar moet verloopenen zijn, om Visitatie volgens het Reglement op dit onderwerp ook maar *mogelijk* te maken.

Tot geen andere slotsom brengt ons art. 29, Regl. op de Kerkvisitatie, waar het Classicaal Bestuur wordt gelast, de resultaten der Kerkvisitatie *voor den 15den Juni* aan het Provinciaal Kerkbestuur op te zenden, als ook art. 20, waar aan het Provinciaal Kerkbestuur wordt voorgeschreven om *voor 1° Juli* de bescheiden ter Synodale tafel te brengen opdat zij *voor 1° September* aan

het Kerkbestuur van wege de Synode kunnen teruggaan. Ook hieruit blijkt dus overtuigend, dat én het Classicaal Bestuur én het Provinciaal Kerkbestuur én de Synode gedwongen zouden worden in strijd met de duidelijkste voorschriften der wet te handelen, zoo de Kerkeraad zich bewegen liet tot deze onwettige daad medetewerken.

De onwettigheid van de nu aangebodene acte volgt dus daaruit

1°. dat zij wordt aangeboden na den 15^{en} Mei.

2°. nadat reeds eenmaal Visitatie dit jaar in deze gemeente heeft plaats gehad.

Dat reeds Visitatie in deze gemeente is geschied, blijkt

1°. uit het schrijven der H.H. de Balbian van Doorn en Gewin namens het Classicaal Bestuur, waar wij in den aanhef dus lezen:

„De onvoldoende uitkomst der Kerkvisitatie, die „in dezen jare, ten opzigte van Uwe Gemeente „schriftelijk *heeft plaats gehad.*”

2°. uit de volgende overweging: Wat en hoe bij de Visitatie onderzocht is, wat het resultaat van dit onderzoek bleek, wat en hoe op de vragen der hoogere Besturen is geantwoord, blijft voor de vraag of de kerkvisitatie heeft plaats gevonden, onverschillig. Dit moge aan de hooge Kerkbesturen, die het verslag en de tabellen ontvangen, aanleiding geven tot vertoogen, vermaningen, opmerkingen of de aanwending van tucht-middelen, maar kan nimmer leiden tot de herhaling der Kerkvisitatie zelve, of recht geven om ze als niet-geschied en onvoltooid te beschou-

wen, — en minder nog een hooger bestuur machtigen om den Kerkeraad te noodzaken anders te antwoorden dan hij gedaan heeft, en dus de zaak nog eens over te doen, of te beproeven hem tot beter en voldoende antwoorden te verlokken. Ook als *voortzetting* der vroegere en afgelopen Kerkvisitatie is er voor deze acte dus volstrekt geen plaats te vinden op den grondslag der wet.

Een gehouden Kerkvisitatie kan niet herhaald worden, noch voortgezet noch overgedaan. Immers is naar art. 2 van het Regl. Kerkv. het doel dezer acte een onderzoek naar den toestand der gemeente, dan is na afloop van dit onderzoek, óf het onderzochte bekend, óf het onderzoek zelf belet en verhinderd geworden. In dit laatste geval moeten zij, die oorzaak der verhindering waren, gestraft worden, (zoo de wet aan het hoogere Kerkbestuur hiertoe de middelen aanbiedt, wat in casu door den Kerkeraad ontkend wordt) — maar in elk geval blijft het ondenkbaar dat men van den Kerkeraad, een lichaam, dat gerekend moet worden met ernst en waarheidsliefde en nauwgezetheid, met bewustheid en naar geweten gehandeld te hebben, zou kunnen vorderen anders te antwoorden dan hij deed: ondenkbaar dat men na een gesloten onderzoek eenvoudig nog eens zou beginnen te onderzoeken, óf omdat men niet te vreden was met het verkregen resultaat, of door de wet in verlegenheid werd gelaten, hoe bij zulk een stand van zaken zich te gedragen.

En is hiermede de volstrekte onwettigheid der Acte waartoe men den Kerkeraad wilde bewegen, langs dubbelen weg voldingend bewezen, dan meent de Kerkeraad nog dit formeele bezwaar te moeten inbrengen tegen de wijze waarop men tot die acte zocht te geraken: dat zulk een Acte alleen het gevolg zou kunnen zijn van een opzettelijk besluit van het Classikaal Bestuur volgens art. 3 en 15 Regl. Kerkvis., en mededeeling van dit besluit door het Classikaal Bestuur aan de Kerkeraad moest zijn toegezonden alvorens visitatoren zich aanmeldden. Zooals nu de aankondiging door zich noemende gecommiteerden is geschied, zou de Acte dus door den Kerkeraad zelfs dan niet kunnen aanvaard worden, ook al was zij vóór 15 Mei in de plaats der gewone schriftelijke, die dit jaar aan de orde was, langs dien *onwettigen* weg aangeboden.

Maar de Kerkeraad meent verder te moeten gaan en dezen stap der hoogere Kerkbesturen, niet slechts *onwettig*, maar ook *onedel* en derhalve *den rechter onwaardig* te moeten noemen. In hoeverre hiermede niet het Classikaal Bestuur bedoeld is, blijkt uit het boven aangevoerde, al meent de Kerkeraad voor zich de stelling niet te mogen onderschrijven, dat de last van een hooger Kerkbestuur een lager Bestuur van alle eigene verantwoordelijkheid zou ontslaan.

Tot deze qualificatie acht hij zich gerechtigd op grond der volgende beschouwing.

De Kerkeraad heeft bij besluit van 4 Mei, 8 Juni en 2 September zijn overtuiging in zake de Kerkvisitatie kenbaar gemaakt, en dienovereenkomstig gehandeld. Had de Kerkeraad hierdoor naar het oordeel der hoogere Kerkbesturen zich aan wetsovertreding schuldig gemaakt, — deze besturen moesten dan beoordeelen in hoe verre men wegens wetsovertreding, waartoe een drang des gewetens voerde, vooral in onze dagen al dan niet strafbaar zij te achten, — en zoo men die vraag bevestigend beantwoordde, tot het aanwenden van tuchtmiddelen moeten overgaan, en dus tegen den *Kerkeraad* moeten procederen volgens art. 1 Regl. Opzicht en Tucht. Op die lijn bewoog zich dan ook het schrijven van het Classicaal Bestuur van 3 Juni j. l., en toen derhalve het Classicaal Bestuur na ontvangen antwoord van het verder voortgaan op die lijn afzag, was hiermede voor dit jaar de zaak der Kerkvisitatie geheel ten einde gebracht, tenzij hoogere Besturen het Classicaal Bestuur van nalatigheid in het uitoefenen van toezicht op den Kerkeraad beschuldigden.

Dit is geschied. Blijkens schrijven van het Classicaal Bestuur van 26 Augustus, in verband met de officiële mededeelingen der Kerkelijke Courant, heeft het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht op last der Synode de zaak in handen genomen. Zoo werkelijk het Provinciaal Bestuur meende dat het Classicaal Bestuur in dezen aan nalatigheid schuldig stond, zal de Kerkeraad aan dit Kerkbestuur het recht tot deze inmenging in het minst niet betwisten. Maar hoe ook beschouwd,

dit Kerkbestuur kan en mag om een schuldige *Kerkeraadsbesluit* nooit anders dan den *Algemeenen Kerkeraad* zelve in rechten betrekken. Deze, (niet de kerkeraadsleden) is blijkens art. 16. 5°. Regl. Kerker., en art. 3, 7, 17 en 18 Regl. Kerkv. verplicht Kerkvisitatie over zich te laten houden, en *deze*, de *Kerkeraad*, moet dus als de schuldige vervolgd worden, waar deze handeling naar het oordeel der hoogere Kerkbesturen onbevredigend afloopt of verhinderd werd. Wil en kán men dus straffen, men straffe dan den overtreder, in casu den *Algemeenen Kerkeraad*, maar schende in den aanvang van het proces het eerste rechtsbeginsel niet waarop elke rechtspleging steunt, dat alleen de schuldige, en nooit een ander in zijn plaats mag worden gestraft.

Maar wat blijkt? — dat men dit niet kan, dat de wet hiertoe geen termen oplevert; dat nóch door het Reglement van Kerkvisitatie voorzien is in het geval van weigering, nóch door het Reglement van Opzicht en Tucht in het geval dat tegen een *lichaam* als zoodanig moet geprocedeerd worden. Met het wetboek in de hand kan men dus wel *personen*, niet het *lichaam* treffen, en daar men nu in casu juist een schuldige *lichaam* voor zich heeft, erkent men niet de ongenoegzaamheid en onvolledigheid van het strafwetboek, maar zoekt de *personen* voor het *lichaam* te substitueeren.

Men gelast het Classicaal Bestuur persoonlijke Kerkvisitatie in strijd met de wet te houden, niet om daarmee het doel eener Kerkvisitatie te bereiken en zich

eens te vergewissen omtrent den toestand der Utrechtsche gemeente, — maar om langs dien weg de daad des Algemeenen Kerkeraads om te zetten in persoonlijke handelingen zijner leden, en waar volgens de wet de schuldige niet te bereiken is, langs dezen weg een anderen schuldige in zijn plaats te doen treden.

Recht om dus te spreken geeft meergenoemd schrijven van de H.H. Gewin en de Balbian van Doorn, waarin na de aansporing, dat toch alle leden ter visitatie tegenwoordig mochten zijn, de geheel exceptioneele bepaling voorkomt, DAT MEN DE AFWEZIGE LEDEN VAN DEN RAAD LATER AFZONDERLIJK ZAL MOETEN HOOREN, — een bijvoeging waaruit het daghelder blijkt, dat men een Kerkvisitatie, die in zich zelf reeds onwettig is, bovendien nog tot een ongeoorloofd doel, namelijk als *geheim middel van instructie* wil misbruiken.

Mag zulk een handelwijze van een *rechter* tegenover den *schuldige*, in rondborstige taal met geen zachtere benaming dan die van *onedel* bestempeld worden, zij is niet minder af te keuren, daar zoo licht een immoreele strekking kan voortvloeien uit deze voor een rechterlijk Collegie in waarheid ongehoorde handelwijze.

Men weet natuurlijk ook bij de hoogere Besturen wel uit eigen ervaring, dat in een lichaam, dat uit tal van leden is saamgesteld, zelden met volkomen eenparigheid tot gewichtige stappen besloten wordt, en het vereischt dus geen geheimhouding dat ook in den boezem

des Kerkeraads een minderheid zich met het genomen besluit niet heeft kunnen vereenigen. *Vooreerst* is het dus te verwachten, dat door een maatregel als waartoe men thans den Kerkeraad zoekt te bewegen, dat verschil van gevoelen tot openbare verdeeldheid zal aangroeien en dus twist en tweedracht zal worden gezaaid tusschen leden van een zelfde lichaam, die ook bij verschil van zienswijze in dit speciale punt, toch vereenigd waren door een gevoel van heilige antipathie tegen den leugengeest waardoor ons Kerkgenootschap bezeten is. Maar *bovendien*, ieder gevoelt dat het voor menig lid van den raad een geheel verschillende positie geeft, of hij in de *Kerkeraadsvergadering*, dan wel *binnskamers* zich tegenover de visitatoren geplaatst vindt. Wordt in de vergadering van den Kerkeraad het *voor* en *tegen* bediscussieerd, en hij dus in staat gesteld om met volkomen kennis van zaken te oordeelen, — niet alzoo *binnskamers* waar aan visitatoren alleen het woord wordt gelaten, en hij van alle verdediging ontbloot is, zoo hij zelf niet de gave bezit, om het eventueel onware in de redenering zijner tegenpartij te ontwarren en te weerleggen. Zoo zou het dan bij uitslag der gedane huiszoeking kunnen blijken, dat de *meerderheid* die in den raad zich tegen de kerkvisitatie verklaard had, bij partiëele ondervraging tot *minderheid* versmolten was. Zoo zouden velen tot verandering van uitspraak kunnen gebracht worden, zonder dat hun overtuiging werkelijk was omgezet; en zou dus door pressie van buiten het Kerkeraadsbesluit van 4 Mei, 8 Juni en 2 September

opgelost en vernietigd worden, niet doordien men den Kerkeraad van dwaling overtuigd of zijn bezwaren weerlegd had, maar door een onwettigen invloed op sommigen zijner leden individueel uitgeoefend, — door een inquisitoriale handelwijze, waartoe geen enkel wetsartikel ook slechts een zweem van recht geeft. En ja, dan zou er een oplossing der moeilijkheden zijn gevonden, maar langs een weg die geheel door de gangen der duisternis voert, en dus op immoreele wijze een daad ongedaan zijn gemaakt, waardoor men zich zeer te onpas geplaatst vindt tusschen de klem van anderer geweten en het prestige van eigen gezag.

Wijl het dus overtuigend blijkt, dat deze acte

- 1°. uitgaat van een Kerkbestuur, dat in dezen volstrekt onbevoegd is tot handelen;
- 2°. zou plaats hebben na den door de wet bepaalden termijn;
- 3°. in strijd zou zijn met al wat over Kerkvisitatie in onze kerkelijke wetgeving geschreven staat;
- 4°. op formeel onjuiste wijze tot den Kerkeraad is gebracht;

bovendien

- 5°. onder een voorgewenden vorm een den rechter onwaardige wijze van instructie verbergt;

en eindelijk

- 6°. een immoreelen invloed zou kunnen uitoefenen op de betrokken personen en den gang van het recht;

verklaart de Kerkeraad hiermede aan het Classicaal

Bestuur en door zijn intermediair aan alle hogere Kerkbesturen:

dat hij de zich noemende persoonlijke Kerkvisitatie, die tegen 30 September hem is aangekondigd als een onwettige, door niets gerechtvaardigde en onedele daad beschouwt die licht tot immoreele gevolgen kon leiden, en dus het verzoek om hieraan medeplichtig te worden, met bewustheid en uit volle overtuiging afwijst.

Aldus vastgesteld door den Algemeenen Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te Utrecht in zijne vergadering van 21 September 1868.

(get.) A. KUYPER, *l. Praes.*

J. C. VERHOEFF, *l. Scribae.*

N°. XII.

SCHRIJVEN VAN DEN KERKERAAD AAN HET PROVINCIAAL
KERKBESTUUR VAN UTRECHT.

Utrecht, 21 September 1868.

De Algemeene Kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente te Utrecht heeft de eer ter kennis te brengen van het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht,

dat onder dagteekening van 14 September 1868 bij hem ontvangen is een schrijven van de H.H. Mr. C. G. de Balbian van Doorn, te Utrecht en Ds. B. Gewin, te IJsselstein, houdende kennisgeving, dat zij door het Classicaal Bestuur van Utrecht gecommitteerd zijn, om op 30 September e. k. persoonlijke Kerkvisitatie in de gemeente Utrecht te houden,

dat hij echter staande in de overtuiging, dat deze acte geheel buiten de wet omgaande niet aanvaard kan worden, zich door dezen maatregel van het Classicaal Bestuur bezwaard acht, en krachtens art. 14 Algem. Regl. zich dus van medewerking tot deze acte onthou-

den zal, omdat de zaak bij einduitspraak niet meer in haar geheel zou kunnen gebracht worden,

dat hij zich echter niet op officiële wijze tot het Provinciaal Kerkbestuur, als het eerste opklimmend in rang, volgens art. 14 om beslissing in deze wenden kan, daar zijn bezwaar juist tegen dit bestuur gericht is, op welks last door het Classicaal Bestuur tot dezen maatregel is overgegaan,

dat hij zich evenmin op officiële wijze tot de Synodale Commissie kan wenden, als in rang volgend op het Provinciaal Kerkbestuur, daar hij zich wel in werkelijkheid, maar niet formeel door dit Bestuur bezwaard kan rekenen,

dat hij derhalve bij gemis in onze wetgeving van eene aanwijzing, hoe zich een lager Kerkbestuur in zulk een gecompliceerde verwikkeling te gedragen hebbe,

besloten heeft bij uitvoerige Memorie zijn gevoelen aan het Classicaal Bestuur kenbaar te maken,

en ter voorkoming van het vermoeden, als of het Provinciaal Kerkbestuur in deze zou zijn voorbijgegaan, de eer heeft hierbij een afdruk van het Kerkeradsbesluit en de Memorie die op deze zaak betrekking hebben aan het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht toe te zenden.

De Kerkerad voornoemd.

(get.) A. KUYPER, *l. Praes.*

J. C. VERHOEFF, *l. Scribae.*

INHOUD.

	Blz.
I. Schrijven van Gecommitteerden van het Classicaal Bestuur aan den Kerkeraad, d.d. 20 April 1868.	5
II. Verklaring van den Kerkeraad bij terugzending der tabellen, d.d. 4 Mei 1868.	6
III. Schrijven van het Classicaal Bestuur aan den Kerkeraad, d.d. 3 Juni 1868	7
IV. Schrijven van den Kerkeraad aan het Classicaal Bestuur, d.d. 8 Juni 1868	10
V. Schrijven van het Classicaal Bestuur aan den Kerkeraad, d.d. 26 Augustus 1868	14
VI. Schrijven van den Kerkeraad aan het Classicaal Bestuur, d.d. 2 September 1868	17
VII. Schrijven van gecommitteerden van het Class. Bestuur aan den Kerkeraad, d.d. 14 September 1868	20
VIII. Kerkeraadsbesluit van 21 September 1868	23
IX. Schrijven van den Kerkeraad aan gecommitteerden van het Class. Bestuur, d.d. 21 September 1868	26
X. Schrijven van den Kerkeraad aan het Classicaal Bestuur, d.d. 21 September 1868	28
XI. Memorie voor het Class. Bestuur, d.d. 21 September 1868. 30	
XII. Schrijven van den Kerkeraad aan het Provinciaal Kerk- bestuur van Utrecht, d.d. 21 September 1868	46

